

บทที่ 4

การเกิดขึ้นของระบอบทักษิณและระบอบปุติน

ระบอบการเมืองใดก็ตามที่ถูกสร้างขึ้นและสามารถขับเคลื่อนให้ปฏิบัติการได้จริงในสังคมการเมืองใดสังคมหนึ่ง จำเป็นต้องมีความชอบธรรมหรืออำนาจหน้าที่อันชอบธรรม (Legitimate Authority) มารองรับ แต่อำนาจอันชอบธรรมของระบอบทักษิณและปุตินจะมีที่มาจากมิติใดประกอบสร้างจากสิ่งใด มีพัฒนาการความเป็นมาอย่างไร เพื่อจะตอบคำถามดังกล่าวขอแนะนำแนวคิดอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมของ แมกซ์ เว็บบอร์ (Max Webber) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน มาเป็นกรอบในการอธิบาย เว็บบอร์ได้อธิบายคุณลักษณะที่สำคัญของอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมไว้ว่า อำนาจอันชอบธรรมเกิดขึ้นได้จาก 3 ทางคือ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือเหตุผล (Rational/ Legal authority) อำนาจตามประเพณี (Traditional authority) และอำนาจบารมี (Charismatic authority)¹

การศึกษาในบทนี้จึงได้ศึกษาภูมิหลังของทักษิณและปุติน โดยนำแนวคิดของเว็บเบอร์เรื่องอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมมาเป็นหลักในการอธิบายภูมิหลังของ ทักษิณและปุตินในฐานะผู้นำของระบอบ ระบอบทักษิณและระบอบปุตินต่างถือว่าเป็นระบอบการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นมาในสังคมการเมืองของประเทศไทยและประเทศรัสเซีย จำเป็นต้องมีความชอบธรรมเป็นฐานเพื่อรองรับระบอบให้สามารถปฏิบัติการหรือดำเนินการได้ การสร้างความชอบธรรมของระบอบทักษิณและปุตินจำเป็นต้องพิจารณาย้อนหลังไปถึงภูมิหลัง ประวัติชีวิตและประสบการณ์ของทักษิณและปุตินในฐานะผู้นำของระบอบว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีช่วงชีวิตหรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจทางสังคมอย่างไร จึงส่งผลต่อการสร้างความชอบธรรมให้กับระบอบ การศึกษาในลักษณะนี้ส่วนใหญ่กระทำกันในรูปแบบของการอธิบายอัตชีวประวัติของทักษิณและปุติน แต่การอธิบายในลักษณะดังกล่าวมักไม่เชื่อมโยงให้เห็นว่า ครอบคลุม การศึกษา หน้าที่การงาน ประสบการณ์ชีวิตของทักษิณ และปุตินได้เกาะเกี่ยวหลอมรวมกับโครงสร้างทางสังคมอย่างไรจนกลายเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่ผลักดันให้ตัวระบอบดำรงอยู่ได้ไม่เปราะบาง

เมื่อนำแนวคิดอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมของเว็บเบอร์มาพิจารณาพบว่าภูมิหลังของทักษิณและปุติน มีลักษณะของอำนาจความชอบธรรมในมิติกฎหมายและเหตุผล และมิติอำนาจ

¹ Weber, M. Max Weber Sociological Writings, trans W. Heydebrand (New York: Continuum, 1999), p.31.

บารมีรองรับเป็นอย่างมาก ส่วนอำนาจความชอบธรรมในมิติประเพณีพบว่ามีน้อยมากจนไม่สามารถเป็นความสำคัญในการสร้างความชอบธรรมของระบอบได้ (จึงขอละไว้ไม่กล่าวถึงอำนาจในมิตินี้) ซึ่งอำนาจในทั้งสองมิติดังกล่าวสอดคล้องกับโครงสร้างทางสังคมของไทยและรัสเซียซึ่งเป็นสังคมอุปถัมภ์อย่างเหนียวแน่น ทำให้เกิดการยอมรับ ยกย่องและเชิดฟ้งในตัวบุคคลที่มีอำนาจบารมีเหนือกว่าตนเองได้ง่าย และมักใช้การอุปถัมภ์พึ่งพาเพื่อเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เป็นเหตุให้สังคมไทยและรัสเซียเพิกเฉย หรือยอมรับในอำนาจตามกฎหมายได้ง่ายโดยไม่ตั้งคำถามหรือละเลยที่จะใส่ใจต่อผลกระทบที่ตามมาจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย*

เมื่อพิจารณาอำนาจในมิติกฎหมายและเหตุผลพบว่าภูมิหลังของทักษิณและปูตินต่างผ่านการทำงานในระบบราชการมาทั้งคู่ การเรียนรู้ข้อกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติในระบบราชการ กระบวนการในวิธีงบประมาณ รวมถึงโครงสร้างของระบบราชการ เป็นภูมิหลังที่สามารถนำมาปรับสร้างเป็นความชอบธรรมให้แก่ระบอบ ในมิติอำนาจบารมีภูมิหลังของทักษิณมีลักษณะโดดเด่นในด้านนี้มาก ทั้งในแง่ความสำเร็จทางการศึกษา การประกอบธุรกิจ ส่วนภูมิหลังของปูตินที่ช่วยประกอบสร้างอำนาจในมิติกฎหมายเป็นไปในลักษณะของการได้ทำงานในหน่วยงานอำนาจรัฐทั้งฝ่ายราชการ ฝ่ายกองกำลัง และหน่วยงานฝ่ายบริหาร ด้านอำนาจบารมีภูมิหลังของปูตินถูกสื่อสารออกมาผ่านบุคลิกภาพที่เป็นคนกล้าคิด กล้าตัดสินใจอย่างเด็ดขาด การเป็นคนรักพวกพ้อง และมีความรู้ดี ด้วยโครงสร้างของสังคมไทยและรัสเซียที่ยอมรับในอำนาจบารมีและอำนาจตามกฎหมายและเหตุผลได้ง่าย สอดคล้องกับภูมิหลังของทักษิณและปูตินที่ต่างมีอำนาจดังกล่าวรองรับ ทำให้ทั้งสองใช้อำนาจบารมีและอำนาจตามกฎหมายเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ระบอบได้เป็นอย่างดี

ตามที่กล่าวมาเนื้อหาในส่วนนี้จึงประกอบไปด้วย 4 ส่วนหลักอันได้แก่ ภูมิหลังของทักษิณ ภูมิหลังของปูติน โดยพิจารณาตามแนวคิดอำนาจอันชอบธรรมในมิติกฎหมายและเหตุผลกับมิติอำนาจบารมี ส่วนที่สามเป็นการให้ข้อมูลการขึ้นเป็นผู้บริหารประเทศของทั้งสองว่ามีพื้นฐานความชอบธรรมอย่างไร และส่วนสุดท้ายจะได้ทำการสรุปเนื้อหาที่กล่าวมา

* พิจารณา สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมและวัฒนธรรมไทย: ลักษณะ การเปลี่ยนแปลง และวิทยาการวิจัย (ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543), หน้า 29; อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์ (บรรณาธิการ), ระบบอุปถัมภ์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 1-17; Richard Sakwa, Russian Politics and Society (Oxon: Routledge, 2008), p. 318; รมย์ ภิมมนตรี, มารู้จักชาวรัสเซียกันเถอะ, เอกสารประกอบการสอนวิชาสังคมและวัฒนธรรมรัสเซีย (รช 322), โครงการรัสเซียศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2549, หน้า 6.

4.1 ภูมิหลังของทักษิณ

ทักษิณ ชินวัตร เป็นคนไทยเชื้อสายจีนด้วยมีต้นตระกูลเป็นชาวจีนอพยพมาจากมณฑล กวางตุ้งและเข้ามาตั้งรกรากอยู่ที่เมืองไทยในจังหวัดจันทบุรีเป็นที่แรก เมื่อสืบตระกูลย้อนไปพบว่า ต้นตระกูลของทักษิณคือ ชุนเซ็ง แซ่คู ประกอบอาชีพเป็นเจ้าภีษไนยาอากร² ต่อมาได้ย้ายไปอยู่ที่ จังหวัดเชียงใหม่ทำการค้าขายวัว ม้า และไหม ตระกูลรุ่นที่สองคือ เชียง เป็นผู้เริ่มใช้นามสกุลว่า "ชินวัตร" สามารถขยับขยายธุรกิจของครอบครัวทางด้านใหม่ให้เติบโตจนเป็นอุตสาหกรรมที่มี ชื่อเสียงในนาม "ไหมไทยชินวัตร" ในรุ่นที่สองนี้ตระกูลชินวัตรมีทายาท 12 คน แต่ละคนต่างแต่งงาน มีลูกหลานจำนวนมากไม่น้อยทำให้ชินวัตรเริ่มเป็นตระกูลที่มีขนาดใหญ่ขึ้น หนึ่งในทายาท 12 คนนั้น คือชินวัตรรุ่นที่สาม เลิศ ชินวัตร ซึ่งก็คือ พ่อของทักษิณ เลิศในฐานะทายาทรุ่นที่ 3 สามารถยกฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองได้จากการแยกตัวออกมาจากธุรกิจของครอบครัว โดยเริ่มทำร้าน กาแฟ เมื่อสะสมทุนได้จึงขยายกิจการไปสู่การเป็นเจ้าของสวนส้ม เจ้าของสวนพันธุ์กล้วยไม้เมือง หนาว เจ้าของสัมปทานการเดินรถเมล์ เจ้าของกิจการโรงหนัง ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ รวมถึงการ เป็นนายธนาคารแผนกสินเชื่อของธนาคารนครหลวงไทย สาขาเชียงใหม่³ จะเห็นได้ว่าเมื่อชินวัตร มาสู่รุ่นที่สามความมั่งคั่งในทางเศรษฐกิจนับว่ามีไม่น้อย ไม่เพียงเท่านั้นชินวัตรในรุ่นที่สามยังได้ เข้าสู่วงการเมืองโดยมีเลิศ ชินวัตร เป็นประธานสภาจังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2511 และเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ 2 สมัยคือในปี พ.ศ. 2512 และ 2518 ต่อจากนั้นสุรพันธ์ ชินวัตร น้องชายของเลิศได้กลายเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายสมัยและกว้างขวางใน ภาคเหนือ เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม⁴ นอกจากนี้ตระกูลชินวัตรยังได้ เข้าสู่ระบบราชการทหารโดยศักดิ์ พี่ชายของเลิศ ได้ดำรงตำแหน่งนายพล และลูกของศักดิ์ยังสามารถขึ้นสู่ตำแหน่งนายพลได้ถึง 2 คน⁵ ตระกูลชินวัตรก้าวสู่รุ่นที่สี่โดยเลิศมีลูกทั้งหมด 10 คน ทำให้ชินวัตรกลายเป็นตระกูลใหญ่ที่มีทักษิณ ชินวัตร เป็นทายาทในรุ่นนี้

แม้ว่าภายหลังเลิศ ชินวัตร จะมีปัญหาทางธุรกิจจนทำให้ต้องสูญเสียทรัพย์สินเป็นจำนวนมากตามคำบอกเล่าของทักษิณผู้เป็นลูก แต่การสะสมทุนของชินวัตรทั้งสี่รุ่น การมีเครือข่ายขนาดใหญ่ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับทั้งในเวทีการเมือง วงการราชการ วงการธุรกิจย่อมเป็นโครงสร้างโอกาสทาง

² Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, Thaksin: The Business of Politics in Thailand (Chiang Mai: Silkworm, 2004), p.26.

³ อธิวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์, เส้นทางชีวิต พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (กรุงเทพฯ: เยียร์บุ๊ก, 2543), หน้า. 13.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

⁵ Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, Thaksin: The Business of Politics in Thailand , p.30.

การเมือง และภูมิหลังอันสำคัญที่สร้างอำนาจบารมีทำให้ทักษิณใช้สิ่งเหล่านี้ในการประกอบสร้างอำนาจความชอบธรรมขึ้นมารองรับทั้งในช่วงก่อนและขณะเป็นนายกรัฐมนตรี

4.1.1 ทักษิณกับภูมิหลังในมิติอำนาจตามกฎหมายหรือเหตุผล

อำนาจความชอบธรรมตามกฎหมายหรือเหตุผลเกิดขึ้นได้เมื่อผู้มีอำนาจใช้อำนาจโดยอ้างถึงความชอบธรรมตามกฎหมาย อันเป็นชุดของเหตุผลที่สังคมนั้นๆ ยอมรับ การบริหารประเทศของทักษิณในขณะที่เป็นนายกรัฐมนตรีได้อ้างอิงอำนาจความชอบธรรมตามกฎหมายในการบริหารประเทศ ซึ่งในหลายกรณีได้รับการวิจารณ์ถึงความทุจริต ไม่โปร่งใส รวมไปถึงการละเมิดสิทธิของผู้อื่น แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับได้รับการยอมรับหรือความชอบธรรมจากผู้คนอีกจำนวนหนึ่ง ดังนั้นการอ้างอิงระบบเหตุผลตามโครงสร้างของกฎหมาย หรือตามช่องทางอำนาจในเชิงกฎหมายเพื่ออ้างความชอบธรรมของระบอบทักษิณอย่างมีผลนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากประสบการณ์ของทักษิณที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการและได้เรียนรู้ความรู้ในเชิงเทคนิคจากระบบราชการ ไม่ว่าจะเป็นข้อปฏิบัติ หลักเกณฑ์ในระบบราชการที่ล้วนเกี่ยวพันกับกฎหมายทั้งสิ้น ด้วยการเป็นข้าราชการตำรวจอาจทำให้ทักษิณสามารถสร้างอำนาจความชอบธรรมตามมิติของกฎหมายมารองรับการบริหารงานของตนได้ง่ายและหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบเมื่อใช้อำนาจในมิตินี้ดังกล่าวไปแล้วได้ง่ายอีกเช่นกัน เพราะโครงสร้างสังคมไทยเพิกเฉย หรือยอมรับต่ออำนาจในมิตินี้ได้ง่าย

ทักษิณ ชินวัตร ได้เรียนรู้ระบบราชการด้วยการเป็นข้าราชการตำรวจเป็นเวลา 14 ปีโดยในระยะเวลาดังกล่าวอาจแบ่งได้เป็น 4 ช่วง⁶ ช่วงแรกทักษิณเข้าสู่วงการราชการด้วยอาชีพตำรวจในปี พ.ศ. 2516 ภายหลังสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจโดยเริ่มต้นที่กองกำกับการสนับสนุนทางอากาศตำรวจตระเวนชายแดนเป็นระยะเวลา 6 เดือน ช่วงที่สอง ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นเลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2518-2519 ช่วงที่สามประจำสถานีตำรวจพระราชวัง ในตำแหน่งรองสารวัตรปราบปราม ช่วงที่สี่ ประจำกองวิจัยและวางแผนกรมตำรวจ ตำแหน่งหัวหน้าแผนก 6 (แผนกแผน) ในช่วง พ.ศ. 2522-2523 และย้าย ไปศูนย์ประมวลข่าวสารในช่วง พ.ศ. 2523-2530

ช่วงเวลาที่อยู่ในระบบราชการของทักษิณช่วงที่สองนับว่าเป็นภูมิหลังอันสำคัญในการเรียนรู้ระบบราชการการเมืองที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อสร้างอำนาจความชอบธรรมทางการเมืองเมื่อได้ขึ้นบริหารประเทศ ทักษิณถูกเรียกตัวไปเป็นเลขานุการส่วนตัวของนายปรีดา พัฒนถาบุตร รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและผู้ประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลใน

⁶ วัลยา, ทักษิณ ชินวัตร ตาดูดาว เท้าติดดิน (กรุงเทพฯ: มติชน, 2544), หน้า 83-90.

ขณะนั้น ซึ่งนายปรีดาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเชียงใหม่สมัยเดียวกับนายเลิศ ชินวัตร พ่อของทักษิณ ชีวิตในระบบราชการช่วงที่สองนี้ทำให้ทักษิณได้มีโอกาสเรียนรู้การเจรจาต่อรองทางการเมือง การประสานกับนักการเมืองและข้าราชการ การควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภา การผลักดันร่างกฎหมายให้ผ่านสภา การเป็นผู้ร่างคำแถลงข่าวต่างๆ ให้กับนายปรีดา การกลั่นกรองจดหมายร้องทุกข์ต่อรัฐบาล⁷

ช่วงที่สามในชีวิตราชการของทักษิณอาจมีลักษณะที่แตกต่างไปจากช่วงที่สองเพราะถูกย้ายไปเป็นรองสารวัตรปราบปราม ทำให้ทักษิณได้เรียนรู้ระบบราชการประจำและเป็นระบบราชการในส่วนของกรมกำลัง การสอบสวน การออกหมายจับ การตรวจค้น การจับกุม คดีความต่างๆ รวมไปถึงการตรวจค้นและจับกุมคดีเป็นเดือนของผู้มีอิทธิพล ซึ่งถือว่าเป็นคดีใหญ่ที่ทักษิณเคยผ่านการทำคดีมา

ช่วงที่สำคัญอีกช่วงในชีวิตราชการของทักษิณคือ ช่วงที่สี่การมาประจำอยู่ที่หน่วยการวางแผนและหน่วยงานทางด้านข้อมูล ทำให้ทักษิณเข้าสู่ระบบราชการประจำในส่วนของข้าราชการฝ่ายบริหาร การเป็นหัวหน้าแผนกแผน และขึ้นเป็นผู้อำนวยการศูนย์ประมวลข่าวสารทำให้ทักษิณมีประสบการณ์ในการบริหารระบบราชการ กระบวนการทางงบประมาณ ทั้งจากการทำงานของทักษิณที่เป็นฝ่ายวางแผนนโยบายให้กรมตำรวจ การปรับปรุงระบบข้อมูลกรมตำรวจให้ทันสมัยด้วยระบบการดึงข้อมูลมาใช้ประกอบการสอบสวน การเสนอแผนพัฒนาคอมพิวเตอร์ของกรมตำรวจฉบับแรก⁸

ประสบการณ์เหล่านี้ทั้งในด้านระบบราชการการเมือง ระบบราชการด้านการคุมกำลัง ระบบราชการประจำในฝ่ายบริหาร จึงกลายเป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างอำนาจความชอบธรรมในมิติของกฎหมายและเหตุผลเมื่อทักษิณขึ้นบริหารประเทศ นอกจากนี้ขอตั้งข้อสังเกตบางประการว่าในแง่ของประสบการณ์ในระบบราชการการเมือง ทักษิณอาจมีมากกว่าด้านอื่นๆ เป็นพิเศษด้วยเหตุว่า นายเลิศ พ่อของทักษิณขณะที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้พาทักษิณเมื่อยังเป็นนักเรียนเตรียมทหาร เข้าประชุมรัฐสภาและประชุมพรรคอยู่บ่อยครั้ง⁹ ด้วยประสบการณ์และภูมิหลังเหล่านี้เองที่เป็นช่องทางให้ทักษิณสามารถกล่าวอ้างอำนาจตามกฎหมายและเหตุผลเพื่อสร้างความชอบธรรมในช่วงก่อนเข้าสู่ตำแหน่งและรองรับการบริหารงานขณะอยู่ในตำแหน่ง

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 85.

⁸ สรกล อุดุลยานนท์, ทักษิณ ชินวัตร อัศวินคลื่นลูกที่สาม (กรุงเทพฯ: มติชน, 2546), หน้า 30-32.

⁹ อธิวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์, เส้นทางชีวิต พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร, หน้า 14.

4.1.2 ทักษิณกับภูมิหลังในมิติอำนาจบารมี

อำนาจบารมีซึ่งเป็นฐานหนึ่งของการสร้างอำนาจความชอบธรรมมักเชื่อมโยงกับบุคลิกภาพ ลักษณะ หรือภาพลักษณ์ที่แสดงออกมาของบุคคลคนหนึ่งแล้วเป็นที่ชื่นชอบชื่นชมของคนทั่วไปในสังคม เมื่อมีบุคลิกภาพ ลักษณะท่าทาง หรือภาพลักษณ์ที่คนในวงกว้างของสังคมชื่นชอบก็จะทำให้คนในสังคมเชื่อถือ ยอมปฏิบัติตาม หรือมอบอำนาจและความไว้วางใจให้บุคคลคนนั้น ภายใต้การบริหารประเทศของทักษิณมีภาพลักษณ์หลายกรณีที่สื่อแสดงไปในทางลบ ทั้งการเชื่อมั่นมั่นในตนเองสูง รับฟังความคิดเห็นจากสังคมน้อย รวมไปถึงการบริหารงานแบบรวมศูนย์ไว้ที่ตนเองเพียงคนเดียว แต่ในทางกลับกันการบริหารงานตามลักษณะดังกล่าวกลับได้รับความนิยมนิยม มีเสียงชื่นชอบ ได้รับความไว้วางใจจากคนอีกกลุ่มหนึ่งของสังคม สภาพการณ์ดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากภูมิหลังด้านการศึกษา และการเป็นนักบริหารธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของทักษิณทำให้เกิดเป็นอำนาจบารมี ซึ่งโครงสร้างของสังคมไทยมักตอบรับต่ออำนาจในลักษณะนี้ได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้คนในสังคมยอมรับ เชื่อถือ ไว้วางใจ ลดถอนอคติทั้งก่อนการขึ้นสู่อำนาจ และจากการบริหารงานในแง่ลบเมื่ออยู่ในอำนาจ

ในด้านการศึกษาทักษิณได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นคนเก่งเรียนดีมีการศึกษาและความรู้สูง ทักษิณเริ่มต้นการศึกษาชั้นอนุบาลในวัดตลาดสันกำแพง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ที่โรงเรียนประชาบาลในอำเภอสันกำแพง เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (ทักษิณต้องเรียนซ้ำป.3 เพื่อปูพื้นฐานภาษาอังกฤษ)¹⁰ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนมงฟอร์ต หลังจากนั้นได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนเตรียมทหารและนายร้อยตำรวจตามลำดับ ปีพ.ศ.2516 ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่สหรัฐอเมริกา ปีพ.ศ.2519 ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกที่สหรัฐอเมริกา ปีพ.ศ. 2522 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก

ภาพลักษณ์ทางด้านการศึกษาของทักษิณถูกบอกเล่าให้สังคมได้รับรู้ในลักษณะของเด็กจากชนบทที่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจ อีกทั้งมีสติปัญญาดีเป็นต้นทุน ภูมิหลังด้านนี้ของทักษิณมีหลายช่วงที่ถูกอธิบายแสดงให้เห็นถึงความเป็นคนเก่ง ทั้งจากการเริ่มต้นจากโรงเรียนหลังวัดและโรงเรียนประชาบาล แต่ก็สามารถเข้ามาเรียนต่อในโรงเรียนมงฟอร์ตซึ่งเป็นโรงเรียนชั้นนำที่ทันสมัยที่สุดแห่งหนึ่งของเชียงใหม่ในขณะนั้นได้ แม้จะต้องเรียนซ้ำชั้นแต่ทักษิณก็สามารถทำการเรียนได้ถึงร้อยละ 75 ซึ่งเป็นคะแนนที่เพียงพอที่จะไม่ต้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซ้ำอีกครั้งได้ เมื่อขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทักษิณก็ได้รับรางวัลเรียนดีกล่าวคือ มีผลการเรียนเกินร้อยละ 80 และในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทักษิณสามารถทำผลการเรียนได้ร้อยละ 85¹¹ ก่อนที่จะสอบติด

¹⁰ วลัยยา, ทักษิณ ชินวัตร ตาตุตาตา เท้าติดดิน, หน้า 45.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46-52.

โรงเรียนเตรียมทหารได้ถึง 2 ครั้ง (ในครั้งแรกไม่ผ่านการตรวจโรค) และสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจด้วยคะแนนอันดับหนึ่งของรุ่น ได้รับทุนจากสำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ) ให้ไปศึกษาต่อด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงอาญา (Criminal Justice) ที่มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเคนตักกี ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีผลการเรียนเอกทุกวิชาและใช้เวลาศึกษาเพียง 1 ปี 4 เดือน¹² และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกในสาขาเดิมที่มหาวิทยาลัยแซมฮูสตันสเตท รัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกาใช้เวลา 3 ปี โดยได้รับทุนจากรัฐบาล

ในแง่บุคลิกภาพความเป็นผู้นำซึ่งเป็นส่วนส่งเสริมอำนาจบารมีนั้น ปรากฏให้เห็นเมื่อทักษิณเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเตรียมทหาร โดยทักษิณได้รับการคัดเลือกให้เป็นหัวหน้าตอนเรียนเป็นประธานฝ่ายปฏิคมของรุ่น เป็นประธานสโมสรของรุ่นที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ทั้งในแง่ของการศึกษาที่มีภาพลักษณ์ของคนเก่ง และประสบความสำเร็จทางการศึกษาในระดับสูง อีกทั้งยังมีความเป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากโรงเรียนล้วนส่งเสริมให้เกิดอำนาจบารมีที่ได้รับการยอมรับชื่นชมจากผู้คนในวงกว้าง ภูมิหลังอันสำคัญอีกประการที่ส่งเสริมในมิติอำนาจบารมีของทักษิณคือความสำเร็จทางธุรกิจ

ภูมิหลังทางด้านธุรกิจ หรือสถานภาพทางการเงินและเศรษฐกิจของทักษิณนับว่าเป็นส่วนช่วยในการสร้างอำนาจบารมีไม่น้อย ภาพลักษณ์ด้านนี้ถูกถ่ายทอดออกมาในลักษณะของผู้ที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนจากธุรกิจที่ล้มเหลวมีภาระหนี้สินมาก แต่สามารถหาโอกาส ช่องทางและความคิดที่แปลกใหม่มาสร้างธุรกิจให้ประสบความสำเร็จสามารถสร้างสถานะให้เป็นนักธุรกิจในระดับชั้นนำของภูมิภาคและระดับโลกได้ ทักษิณเริ่มทำธุรกิจมาตั้งแต่อยู่ในระบบราชการ โดยเริ่มจากการเปิดร้านขายผ้าไหมในโรงแรมทรอคคาเดโร การทำโรงแรม การสร้างที่พักอาศัยคอมโดมิเนียมขาย ซึ่งเป็นธุรกิจที่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จนักเพราะได้สร้างภาระหนี้สินเป็นจำนวน 200 ล้านบาท¹³ ธุรกิจที่ทำให้ทักษิณเริ่มที่จะมั่นคงมากขึ้นคือ การตั้งบริษัทไอ ซี เอส ไอ ให้บริการเช่าคอมพิวเตอร์แก่หน่วยงานต่างๆ ภายหลังตั้งบริษัทนี้ได้ 2 ปี ทักษิณได้ลาออกจากราชการตำรวจ ธุรกิจโทรคมนาคมของทักษิณขยายตัวอย่างมากจากการได้รับสัมปทานของภาครัฐ อันเนื่องมาจากเป็นช่วงที่ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรม และหลายพื้นที่ที่เติบโตกลายเป็นพื้นที่เมืองจึงมีความจำเป็นที่รัฐต้องจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านระบบโทรคมนาคมในประเทศ ธุรกิจของทักษิณจึงได้เข้าไปมีโอกาสประมูลงานและได้สัมปทานจำนวนมากจากภาครัฐ เช่น โครงการแพ็คลิงค์ โครงการวิทยุติดตามตัว (เพจจิ้ง) โครงการวิทยุบนรถเมล์ (บัลซาวนด์) โครงการเครื่องมือขอความช่วยเหลือ (เอส. ไอ.เอส) โครงการโทรศัพท์ไร้สายระบบเซลลูลาร์ 900 โครงการ

¹² สรกล อุดยานนท์, ทักษิณ ชินวัตร อัศวินคลื่นลูกที่สาม, หน้า. 26.

¹³ วลัยยา, ทักษิณ ชินวัตร ตาตุตา หัวดีติดดิน, หน้า 113.

โฟนลิ่งค์ ทั้งหมดเป็น โครงการที่ได้รับสัมปทานจากองค์การโทรศัพท์ นอกจากนี้ยังมีโครงการโทรศัพท์ผ่านดาวเทียม (เคเบิลทีวี) ที่ได้รับสัมปทานจากองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย¹⁴ และโครงการที่ถือว่ามีความสำคัญในเส้นทางธุรกิจของทักษิณมากคือ โครงการดาวเทียมไทยคม ซึ่งได้รับสัมปทานจากรัฐบาล นอกจากนี้ทักษิณยังสามารถขยายธุรกิจโทรศัพท์ผ่านดาวเทียมไปยัง ประเทศลาว กัมพูชา และเป็นผู้ชนะการประมูลระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ในประเทศลาว กัมพูชา และฟิลิปปินส์¹⁵

ด้วยการขยายธุรกิจด้านโทรคมนาคมไปในหลายสาขาทำให้นิตยสารฟอร์บส์ จัดอันดับให้ทักษิณเป็นผู้ร่ำรวยติดอันดับโลกโดยมีทรัพย์สินเกินกว่า 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2537 อีกทั้งยังได้รับการยกย่องจากวงการธุรกิจด้วยรางวัลอีกมากมายเช่น ในปีพ.ศ. 2533 ได้รับการยกย่องให้เป็นนักธุรกิจอาเซียนแห่งปี¹⁶ การอธิบายความภูมิหลังทางธุรกิจของทักษิณที่แสดงให้เห็นการดิ้นรนต่อสู้ ความพยายามที่เริ่มต้นจากติดลบ จนก้าวขึ้นสู่การเป็นผู้ประสบความสำเร็จทางธุรกิจชั้นนำของประเทศ ได้รับการยอมรับในระดับภูมิภาคและระดับโลกย่อมทำให้สังคมตระหนักถึงความสามารถและความสำเร็จ ถึงแม้วิธีการและขั้นตอนต่างๆ ที่ให้ได้มาซึ่งสัมปทานของทักษิณ จะไม่ได้รับการบอกเล่าเท่าใดนัก แต่ความสำเร็จที่ถูกอธิบายออกมาย่อมเพียงพอที่จะแปรเปลี่ยนเป็นอำนาจบารมีสร้างความชอบธรรมให้แก่ทักษิณและระบบได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การเป็นนักธุรกิจที่มีทรัพย์สินจำนวนมาก ย่อมทำให้ทักษิณสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินส่วนตัวเข้าไปดำเนินการทางการเมืองช่วยสร้างอำนาจบารมีได้ในอีกทางหนึ่ง

ในที่นี่ขอตั้งข้อสังเกตบางประการว่า การมีสายสัมพันธ์ (Connection) กับบุคคลสำคัญในวงกว้างมีส่วนช่วยส่งเสริมอำนาจในมิตินี้ไม่น้อย เพราะการมีบุคคลที่เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่หลากหลายย่อมเพิ่มอำนาจในการเจรจา ตอรอง พุดคุย รวมไปถึงการช่วยเหลือจนกลายเป็นอำนาจบารมีได้ ทักษิณเป็นอีกคนหนึ่งที่มีสายสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง¹⁷ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับนักการเมืองอย่างมนตรี พงษ์พานิช เฉลิม อยู่บำรุง สายสัมพันธ์กับข้าราชการเมื่อครั้งอยู่ในระบบราชการ สายสัมพันธ์กับผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ ในวงการธุรกิจทักษิณมีสายสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ทั้งผู้บริหารในธนาคารไทยพาณิชย์ นายสนธิ ลิ้มทองกุล เจ้าของธุรกิจสื่อสารมวลชน นายอนุสรณ์ อิศวานนท์ ผู้บริหารธนาคารทหารไทย กลุ่มสยามกลการ และนายกำพล วัชรพล เจ้าของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

¹⁴ Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, *Thaksin: The Business of Politics in Thailand*, p.43.

¹⁵ Ibid., p. 49.

¹⁶ ไพโรจน์ อยู่มนเชียร และ รุจน์ มั่นธิธา, *ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี คนที่ 23* (กรุงเทพฯ: น้ำฝน, 2544), หน้า 88-94.

¹⁷ สรกล อุดุลยานนท์, *ทักษิณ ชินวัตร อัศวินคลื่นลูกที่สาม*, หน้า. 83-91.

4.2 ภูมิหลังของปูติน

วลาดีมีร์ วลาดีมีร์วิช ปูติน (Vladimir Vladimirovich Putin)* เป็นคนเชื้อสายรัสเซียโดยกำเนิด ต้นตระกูลปูตินเมื่อพิจารณาตามหลักทางภาษาศาสตร์ของการตั้งชื่อจะพบว่ามีชื่อว่าอีวาน (Ivan) หากสืบย้อนหลังไปจะพบว่ามีสายตระกูลที่เป็นทาส (Serf) ของชนชั้นสูงในศตวรรษที่ 19 เมื่อเกิดการปฏิวัติรัสเซียล้มเลิกระบบทาสติดที่ดิน บรรพบุรุษของตระกูลปูตินได้กลายเป็นชาวนาในชนบท¹⁸ ทายาทรุ่นที่ 2 ของตระกูลปูติน (ปู่ของวลาดีมีร์ ปูติน) คือสปิริดอน อีวานอวิช ปูติน (Spiridon Ivanovich Putin) มีรกรากอยู่ที่หมู่บ้านปามินอฟ (Pominov) ในเขตทเวอร์ (Tver) ต่อมาได้เข้ามาเป็นพ่อครัวในเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก (St Petersburg) โดยทำงานอยู่ที่โรงแรมแอสโตเรีย (Astoria) จนสามารถสร้างชื่อเสียงให้ตนเองได้อย่างกว้างขวาง ตระกูลปูตินในรุ่นที่ 2 นับว่ามีสถานะทั้งทางการเงิน และสถานะทางสังคมที่ดี เพราะการประกอบอาชีพเป็นพ่อครัวสามารถทำรายได้ถึง 100 รูเบิลทองคำ (Golden Ruble) ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนเงินที่มากในขณะนั้น¹⁹ ส่วนสถานะทางสังคมด้วยชื่อเสียงในการทำอาหารทำให้ปู่ของวลาดีมีร์ ปูตินได้รับเชิญให้ไปทำหน้าที่หัวหน้าพ่อครัวให้กับผู้นำประเทศอย่างเลนิน (Lenin) และสตาลิน (Stalin) ในเวลาต่อมา²⁰

ปู่ของวลาดีมีร์ ปูติน มีลูก 4 คน โดยหนึ่งในนั้นคือ วลาดีมีร์ สปิริดาอวิช ปูติน (Vladimir Spiridonovich Putin) พ่อของวลาดีมีร์ ปูติน ตระกูลปูตินรุ่นที่ 3 ถือว่ามีสถานะที่ยากลำบาก เพราะรัสเซียต้องเผชิญกับสภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยรัสเซียกำลังทำสงครามกับเยอรมนี ความยากลำบากของตระกูลสะท้อนออกมาด้วยการที่พ่อของปูตินไปเป็นทหารประจำการทำการรบในแนวหน้าอยู่หลายครั้งจนได้รับบาดเจ็บที่ขาทำให้เดินไม่ได้เหมือนปกติ ในขณะที่แม่ของปูตินหนีภัยสงครามทำให้มีชีวิตที่ยากลำบาก ส่วนพี่ชายทั้ง 2 คนของปูตินติดโรคคอตีบและเสียชีวิตในระหว่างสงคราม²¹ สถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของตระกูลปูตินรุ่นที่ 3 ถือได้ว่ายากลำบาก ไม่ได้มีไคร้ร่างหรือเงื่อนไขอันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะผลักดันให้คนในตระกูลก้าวเข้าสู่การเป็นชน

* อาจารย์ ดร. รมย์ ภิรมนตรี ให้คำอธิบายว่า ชื่อแรกของชาวรัสเซียคือชื่อตนเอง ชื่อที่สองคือชื่อของพ่อ ชื่อที่สามคือชื่อตระกูล โดยธรรมเนียมการตั้งชื่อกกลางของบุตรหลานมักจะตั้งตามชื่อของบิดา ปู่ หรือตา เพื่อยกย่องบรรพชน

¹⁸ Peter Truscott, *Putin's Progress: A biography of Russia's enigmatic President, Vladimir Putin* (London: Simon & Schuster, 2004), p.4.

¹⁹ Ibid., p. 5.

²⁰ ไสมนัส, *วลาดีเมียร์ ปูติน* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2548), หน้า 7.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

ชั้นนำหรือมีอิทธิพลทางการเมืองได้ ภายหลังจากสงครามพ้อของลาดีมีร์ ปูตินได้ทำงานที่โรงงานเยโกรอฟ (Yegorov) ซึ่งทำตุ้รตไฟใต้ดิน ส่วนแม่ของปูตินต้องทำงานหนักทั้งกวาดถนน คอยรับขนมปังจากโรงงานให้กับร้านค้าต่างๆ ล้างภาชนะในห้องทดลอง เป็นยามเฝ้าร้านค้า²² อยู่อาศัยภายในห้องพักซึ่งรัฐจัดให้ร่วมกับอีกหลายครอบครัว และไม่มีความสะดวกสบายมากนัก

ตระกูลปูตินก้าวเข้าสู่รุ่นที่ 4 โดยมีลาดีมีร์ ปูตินเป็นทายาท เมื่อพิจารณาความเป็นมาในด้านภูมิหลังของครอบครัวแล้ว พบว่าโครงสร้างโอกาสทางการเมืองจากภูมิหลังของครอบครัวไม่ได้เอื้อให้ปูตินก้าวมาสู่เวทีทางการเมือง ดังนั้นการพิจารณาในแง่บุคคลิกภาพ อำนาจบารมีในมิติต่างๆ ที่เอื้อให้ปูตินก้าวถึงการเป็นผู้บริหารสูงสุดของประเทศได้จึงเป็นประเด็นที่ควรพิจารณาต่อไป

4.2.1 ปูติน: ประสบการณ์และอำนาจในเชิงกฎหมายและเหตุผล

อำนาจในมิติของกฎหมายหรือเหตุผลปูตินนับว่ามีภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในมิตินี้สูง ทั้งการรับราชการเป็นเจ้าหน้าที่สายลับให้กับสำนักงานข่าวกรองแห่งชาติถึง 16 ปี การเป็นข้าราชการการเมืองในระดับท้องถิ่น การเป็นผู้ควบคุมดูแลความสงบภายในประเทศ และการอยู่ในระบบของสำนักประธานาธิบดี ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่ทำให้ปูตินได้เรียนรู้ช่องทางของการใช้กฎหมาย โครงสร้างการบริหารอำนาจ กระบวนการทางงบประมาณระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น รวมถึงการต่อรองทางการเมือง จนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากระบบราชการและหน่วยงานของรัฐมาใช้สร้างอำนาจกฎหมายและเหตุผล โดยเฉพาะโครงสร้างทางสังคมของรัสเซียที่มักละเลยและไม่สนใจในการตั้งคำถามกับการใช้อำนาจกฎหมายและเหตุผลยิ่งเป็นการเพิ่มความชอบธรรมให้แก่ปูตินและระบอบ

ปูตินทำงานในสำนักงานข่าวกรองแห่งชาติ (KGB) เป็นเวลา 16 ปี (พ.ศ.2518-2534) และได้ประจำอยู่ต่างประเทศกล่าวคือ ประเทศเยอรมนีตะวันออกเป็นเวลา 5 ปี (พ.ศ.2528-2533) ปูตินลาออกจากราชการสำนักงานข่าวกรองแห่งชาติในตำแหน่งทางทหารยศพันเอก²³ การทำงานในสำนักงานข่าวกรองนับเป็นประสบการณ์สำคัญที่ทำให้ปูตินได้ศึกษาและเรียนรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับพื้นฐานอำนาจในมิติของกฎหมายและเหตุผลทั้งในเชิงการรับรู้ จัดระบบ เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ข้อมูลหน่วยงานราชการ หน่วยงานความมั่นคง พรรคการเมือง และนักการเมือง

²² มานะ ผุยเจริญ, รัสเซียยุคปูติน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 6-7.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-40.

ในประเทศตะวันตก²⁴ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อรายงานไปยังรัฐบาลทำให้ปูตินสามารถวิเคราะห์คาดการณ์และมีความรู้ถึงระบบราชการในประเทศตะวันตก สามารถคาดการณ์แนวโน้มทางการเมือง ประเมินความสำเร็จความล้มเหลวของรัฐบาลในประเทศตะวันตก พร้อมทั้งมองภาพร่างผลกระทบ (Scenario) ที่มีต่อรัสเซียได้ ดังนั้นฐานความรู้ในแง่ระบบราชการ กฎหมาย การบริหารประเทศซึ่งเกิดจากการทำหน้าที่สายลับของสำนักงานข่าวกรองแห่งชาติจึงมีไม่น้อย ทำให้ปูตินสามารถนำไปใช้ในการสร้างอำนาจในมิติของกฎหมายเมื่อดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีได้

เมื่อกำแพงเบอร์ลินล่มสลาย สหภาพโซเวียตอยู่ในสภาวะจำเป็นต้องปลดปล่อยประเทศในยุโรปตะวันออกให้เป็นอิสระ ปูตินถูกเรียกตัวให้กลับมายังรัสเซียและปฏิเสธการไปทำงานในสำนักงานข่าวกรองที่กรุงมอสโก (Moscow) ภายหลังจากปูตินได้รับการแต่งตั้งให้เข้าสู่งานการเมืองในระดับท้องถิ่นในตำแหน่งรองนายกเทศมนตรีนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก (Saint Petersburg) งานในสายการเมืองท้องถิ่นทำให้ปูตินได้เรียนรู้การสร้างอำนาจในมิติของกฎหมายและเหตุผลในระดับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการวิเทศสัมพันธ์ของเทศบาลนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก²⁵ ปูตินได้ดำเนินการปฏิรูประบบกฎหมาย ระบบการค้า ระบบการธนาคาร ระบบศุลกากร จัดตั้งเขตการลงทุนของนครเซนต์ปีเตอร์เบิร์กเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ เหตุการณ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นความสามารถของปูตินในการเรียนรู้อำนาจมิติของกฎหมายคือ การออกเทศบัญญัติเพื่อควบคุมและจัดระเบียบสถานประกอบการการพนัน* ในนครเซนต์ปีเตอร์เบิร์ก ภายหลังจากนายอานาโตลี ซับชัค (Anatoly Sobchak) พ่ายแพ้การลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีในวาระที่ 2 ปูตินได้ตัดสินใจไม่รับตำแหน่งในเทศบาลนครเซนต์ปีเตอร์เบิร์กแม้จะได้รับการติดต่อทาบทามให้ทำงานในตำแหน่งเดิม

การเข้าสู่งานในสำนักประธานาธิบดีของปูตินนับเป็นการเพิ่มเติมประสบการณ์อำนาจในมิติของกฎหมายในระดับประเทศให้กับปูตินขึ้นอีกขั้นหนึ่ง อันเนื่องมาจากได้เข้าไปควบคุมงานด้านกฎหมายในระดับประเทศ ปูตินผ่านการดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการสำนักประธานาธิบดี ฝ่ายกิจการทั่วไป ดูแลแผนกฎหมายและทรัพย์สินของรัสเซียที่อยู่นอกประเทศ²⁶ เป็นหัวหน้างานตรวจสอบของสำนักประธานาธิบดี เป็นรองหัวหน้าสำนักประธานาธิบดีคนที่ 1 ทำหน้าที่ติดต่อ

²⁴ Peter Truscott, *Putin's Progress: A biography of Russia's enigmatic President, Vladimir Putin*, p.56.

²⁵ มานะ ผุยเจริญ, *รัสเซียยุคปูติน*, หน้า 43-44.

* สาระสำคัญของเทศบัญญัติจัดระเบียบและควบคุมสถานการพนันคือ การกำหนดให้เทศบาลเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในสถานการพนันคือ 51% และเอกชนเป็นผู้ถือหุ้น 49% เพื่อให้รัฐสามารถจัดเก็บรายได้ได้มากขึ้นและรัฐมีอำนาจในการควบคุมดูแลสถานการพนันต่างๆได้

²⁶ โสมนัส, *วลาดีเมียร์ ปูติน*, หน้า 71.

ประสานงานกับผู้นำท้องถิ่นและผู้ว่าการเขตการปกครองต่างๆ ความสำคัญของการทำงานในตำแหน่งนี้ได้ปรากฏผลในเวลาต่อมาเมื่อปูตินขึ้นเป็นประธานาธิบดี เขาสามารถใช้อำนาจในมิติของกฎหมายและเหตุผลทำให้ส่วนกลางเข้าบริหารและควบคุมท้องถิ่นได้อย่างเบ็ดเสร็จ จากนั้นปูตินยังได้ผ่านงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมกองกำลัง และความมั่นคงไม่ว่าจะเป็นการดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการองค์การกิจการรักษาความปลอดภัยแห่งสหพันธ์ (Federal Security Service) และในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2542 ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติควบอีกหนึ่งตำแหน่ง²⁷

ความหลากหลายของตำแหน่งหน้าที่ที่ปูตินได้เข้าไปมีประสบการณ์ทั้งการเป็นเจ้าหน้าที่ในสำนักงานข่าวกรองแห่งชาติ การเมืองท้องถิ่น การเมืองในระดับประเทศผ่านสำนักประธานาธิบดี การดูแลความมั่นคงภายใน ทุกหน้าที่ต่างสะท้อนให้เห็นภูมิหลังที่เกี่ยวข้องอยู่กับระบบราชการ ซึ่งเป็นรากฐานอำนาจในมิติของกฎหมายและเหตุผลได้เป็นอย่างดี และจากพื้นฐานประสบการณ์ทางอำนาจในมิติกฎหมายเหล่านี้เองที่ปูตินได้นำไปใช้ในการอ้างอิงเหตุผลและสถาปนาการบริหารประเทศให้ได้รับความชอบธรรมจากผู้คนในสังคม

4.2.2 ปูติน: ประสบการณ์และอำนาจบารมี

บุคลิกลักษณะการบริหารประเทศของปูตินมีความเฉพาะตัวอยู่ไม่น้อย การที่ไม่ใช่บุคคลสำคัญที่ถูกคาดหวังว่าจะเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศสูงสุดคนต่อไป ทำให้ปูตินต้องเผชิญกับการต่อต้านจากชนชั้นนำทางการเมืองในประเทศรัสเซียไม่น้อย อีกทั้งต้องเผชิญกับการยอมรับจากกระแสสังคม ดังนั้นการสร้างอำนาจความชอบธรรมในแง่อำนาจบารมีเพื่อให้ตนเองสามารถบริหารประเทศได้จึงมีความสำคัญสำหรับปูตินมาก ระยะเวลา 4 ปีที่ปูตินดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสมัยแรกได้รับเสียงวิจารณ์ถึงการรวบอำนาจที่มีมากกว่ายุคสมัยของเยลต์ซิน มีการใช้ความรุนแรงและละเมิดสิทธิทางการเมืองไม่น้อย แม้คำวิจารณ์ที่ออกมาจะเป็นไปในแง่ลบแต่ปูตินกลับสามารถชนะการเลือกตั้งและเป็นประธานาธิบดีในสมัยที่ 2 อีก 4 ปี เหตุที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะว่าโครงสร้างทางสังคมของรัสเซียตอบสนองต่อบุคคลที่มีอำนาจบารมีสูง โดยเฉพาะปูตินที่ได้รับการยอมรับว่ามีอำนาจในด้านนี้มาก ไม่ว่าจะเป็นภูมิหลังที่ถูกผลิตหรือสร้างออกมาผ่านการศึกษา อุปนิสัยรักพวกพ้อง บุคลิกกล้าคิดกล้าตัดสินใจ ดังนั้นอำนาจบารมีของปูตินจึงสร้างความชอบธรรมให้กับตัวปูตินและระบอบได้เป็นอย่างดี

ภาพลักษณ์ทางการศึกษาของปูตินได้รับการเปรียบเทียบกับเป็นผู้นำของรัสเซียที่มีความรู้

²⁷ Peter Truscott, *Putin's Progress: A biography of Russia's enigmatic President, Vladimir Putin*, p.93.

สูงเช่นเดียวกับเลนิน การนำปูตินไปเปรียบเทียบกับเลินินนับเป็นจุดที่สร้างอำนาจบารมีให้กับปูตินได้ไม่น้อย ชีวิตทางการศึกษาของปูตินได้รับการถ่ายทอดในลักษณะที่เป็นเด็กไม่ค่อยตั้งใจเรียนแต่มีสติปัญญาดี ชีวิตวัยเรียนช่วงแรกเป็นเด็กเกเรแต่สามารถปรับตัวได้ภายหลังจนมีผลการเรียนดีเด่น สามารถสอบเข้าในคณะและมหาวิทยาลัยที่มีการแข่งขันสูงได้ภายในครั้งเดียว ไปจนถึงการเรียนในระดับปริญญาเอก ในขณะที่เดียวกันก็มีความสามารถทางกีฬา จากความมุ่งมั่นทางการศึกษาทำให้ได้รับอาชีพที่ดีซึ่งน้อยคนที่จะได้รับ อีกทั้งการทำงานทางด้านการศึกษาของปูตินไม่ว่าจะเป็นการเป็นผู้ช่วยอธิการบดี การเป็นผู้ผลักดันให้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ต่างทำให้ภาพลักษณ์ทางการศึกษาของปูตินเป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้างจนแปรเปลี่ยนเป็นฐานทางอำนาจบารมี

ปูตินเริ่มชีวิตวัยเรียนจากโรงเรียนหมายเลข 193 การเรียนในช่วงแรกของปูตินนับว่าเป็นไปในทางลบ การบอกเล่าของเวียรา กูเรวิช (Vera Gurevich) ครูสอนภาษาเยอรมันของปูตินอธิบายว่าปูตินเป็นหนึ่งในกลุ่มเด็กสองสามคนที่เกเรและไม่ตั้งใจเรียนจนองค์การยูวชนคอมมิวนิสต์ไม่รับเข้าเป็นสมาชิกขององค์กร²⁸ แต่ในช่วงหลังปูตินได้เริ่มปรับปรุงตัวสนใจในการเรียนจนทำให้การเรียนดีขึ้นและได้รับการยอมรับ จากเดิมที่ได้เกรดแต่ละวิชาไม่เกิน 3 แต้ม แต่เมื่อตั้งใจเรียนก็สามารถทำเกรดได้ไม่ต่ำกว่า 4 และ 5 แต้มในแต่ละวิชา (ระบบการศึกษาของประเทศรัสเซียใช้เกณฑ์ในการประเมินผลการศึกษาเป็นตัวเลข ระดับการศึกษาที่ 5 แต้ม ถือว่าเป็นผลการเรียนที่ดีที่สุด) นอกจากนั้นองค์การยูวชนคอมมิวนิสต์ได้รับปูตินเป็นสมาชิกและแต่งตั้งให้เป็นประธานกรรมการกอง²⁹ 2 ปีสุดท้ายก่อนเข้ามหาวิทยาลัยปูตินย้ายมาเรียนที่โรงเรียน 281 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาเคมี³⁰ ที่โรงเรียนนี้ปูตินให้ความสนใจกับการเรียนเพื่อจะสอบเข้ามหาวิทยาลัย และปูตินมีการพูดถึงการเมืองผ่านการนำเสนอหน้าชั้นเรียนประจำสัปดาห์

การสอบเข้าคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเลนินกราด (Leningrad) (ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก) ได้ในครั้งเดียว ในด้านหนึ่งทำให้ปูตินได้รับการยอมรับถึงคุณสมบัติด้านการศึกษา เพราะคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเลนินกราดมีการแข่งขันสูงเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ จำนวนผู้สอบแข่งขัน 1 ต่อ 40 โดยส่วนใหญ่ผู้สามารถสอบเข้าได้ต้องสอบถึง 2 ครั้ง³¹ ความสามารถทางการศึกษาของปูตินยังได้ขยายต่อไปอีก ด้วยการศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกในคณะและมหาวิทยาลัยเดิม โดยการเรียนในระดับปริญญาเอกของปูติน

²⁸ Andrew Jack, *Inside Putin's Russia* (London: Granta Books, 2004), p.52.

²⁹ Peter Truscott, *Putin's Progress: A biography of Russia's enigmatic President, Vladimir Putin*, p.35.

³⁰ Andrew Jack, *Inside Putin's Russia*, p.52.

³¹ มานะ ผุยเจริญ, *รัสเซียยุคปูติน*, หน้า 14.

ดำเนินไปถึงการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกในหัวข้อ “กฎหมายว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนบริษัทของประเทศเยอรมัน (German Corporate law)”³² แต่ปูตินได้ลาออกจากการเรียนปริญญาเอกก่อนที่จะจบ มิใช่เพียงภาพลักษณ์ทางการเรียนของปูตินเท่านั้นที่เสริมสร้างการยอมรับของผู้คนจนเกิดเป็นอำนาจบารมี ความสามารถทางการกีฬาของปูตินก็มีความโดดเด่น การบอกเล่าภูมิหลังของปูตินที่เลิกสูบบุหรี่และหันมาเล่นกีฬา และสามารถเล่นกีฬาได้หลากหลายประเภท ตลอดจนการเป็นผู้ชนะกีฬายูโดในการแข่งขันระดับเมืองเลนินกราด³³ ภูมิหลังทางการเรียนและกีฬาเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถที่มีอย่างรอบด้านในตัวปูตินถือเป็นส่วนช่วยในการสร้างอำนาจบารมีไม่น้อย

ความสำเร็จทางการศึกษาของปูตินถูกเพิ่มเติมให้มากขึ้นไปอีกจากการที่สำนักงานข่าวกรองแห่งชาติเป็นผู้เข้ามาติดต่อให้ปูตินเข้ามารับราชการในหน่วยงานดังกล่าวยิ่งเป็นการรับรองความรู้ความสามารถของปูติน สร้างการยอมรับในสังคมให้มากขึ้น ด้วยเหตุว่าสำนักงานข่าวกรองแห่งชาติจะคัดสรรบุคคลเข้าสู่องค์กรเองโดยพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ ลักษณะนิสัย ความประพฤติที่สมบูรณ์แบบ การรับราชการในหน่วยงานดังกล่าวเป็นที่ต้องการมากของเยาวชนรัสเซียในสมัยการปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์มาก เพราะมีอภิสิทธิ์ต่างจากคนทั่วไป รวมถึงมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบ ภายหลังจากการทำงานเป็นสายลับให้สำนักข่าวกรองแห่งชาติปูตินได้เข้าไปทำงานด้านการศึกษา ทั้งการเป็นผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายการต่างประเทศของมหาวิทยาลัยเลนินกราด และการผลักดันความคิดให้เกิดการก่อตั้งคณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่มหาวิทยาลัยเลนินกราด เพื่อผลิตบุคลากรรองรับการลงทุนจากต่างประเทศในเมืองเลนินกราด ด้วยภูมิหลังทางการศึกษาที่กล่าวมาทำให้ปูตินได้รับการยกย่องจากสื่อในประเทศ ภายหลังเป็นประธานาธิบดีว่า เป็นผู้นำประเทศคนที่ 2 ต่อจากเลนินที่สามารถพูดภาษาต่างประเทศได้ดี และเป็นผู้นำคนแรกที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ³⁴

ภูมิหลังอีกประการที่เสริมอำนาจบารมีของปูติน และถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมากคือ ความรักพวกพ้อง ภูมิหลังทางด้านนี้เกิดจากการช่วยเหลืออดีตหัวหน้างานเก่าอย่างนายอนาโตลี ชับชาค อดีตนายกเทศมนตรีนครเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก เมื่อครั้งปูตินเข้าทำงานที่สำนักประธานาธิบดีในช่วงแรก นายชับชาคถูกตรวจสอบข้อหาทุจริต ระหว่างพิจารณาคดีปูตินได้ช่วยเหลือให้ชับชาคได้ลี้ภัยไปอยู่ที่ฝรั่งเศส จนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตัวนายกรัฐมนตรีเป็นนายสตีปาซิน ซึ่งใกล้ชิดกับกลุ่ม

³² Andrew Jack, *Inside Putin's Russia*, p.66.

³³ โสมนัส, *วลาดิเมียร์ ปูติน*, หน้า 21.

³⁴ Andrew Jack, *Inside Putin's Russia*, p.64.

ของปูติน นายซัชชาคจึงได้เดินทางกลับประเทศ³⁵ ภูมิหลังในกรณีนี้แสดงให้เห็นอุปนิสัยความรักพวกพ้องจนได้รับการกล่าวถึงอย่างมาก และเป็นที่ยอมรับของผู้คนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะ เยลต์ซินได้เขียนข้อความยกย่องภูมิหลังด้านนี้ของปูตินเอาไว้ในหนังสือบันทึกความทรงจำ “ประธานาธิบดีมาราธอน” เอาไว้ว่า “นายปูตินได้กระทำการที่เสี่ยงมากแต่ในอีกมุมหนึ่งการกระทำดังกล่าวได้ทำให้เกิดความนับถืออย่างสูงในความเป็นผู้มีน้ำใจของเขา”³⁶ ด้วยอุปนิสัยรักพวกพ้องนี้เองทำให้ปูตินสามารถสร้างเครือข่ายพวกพ้องคนใกล้ชิด และใช้เครือข่ายดังกล่าวในการดำเนินการทางการเมืองจนสร้างให้เกิดอำนาจบารมี

ภูมิหลังที่สำคัญอีกประการของปูตินคือ เหตุการณ์สงครามเชเชเนีย ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าปูตินมีบุคลิกกล้าคิดกล้าตัดสินใจ สามารถเป็นผู้นำที่มีอำนาจบารมีได้ในยามประเทศมีวิกฤติ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อปูตินเป็นนายกรัฐมนตรี กองกำลังติดอาวุธชาวเชเชเนียได้บุกยึดสาธารณรัฐดาเกสถาน ซึ่งเป็นหนึ่งในเขตการปกครองของรัสเซีย และตามมาด้วยการวางระเบิดที่พิกอศัยในกรุงมอสโก 4 แห่งภายในเดือนเดียว ปูตินดำเนินการแก้ไขโดยใช้กองกำลังทหารตอบโต้กลับกองกำลังเชเชเนียอย่างรุนแรง และแถลงการณ์ต่อสาธารณะถึงผู้ก่อการร้ายว่า จะต้องถูกตามล่าและทำลายล้างอย่างไม่ลดละ การแสดงออกด้วยวิธีการและคำพูดอย่างรุนแรงต่อกรณีเชเชเนียในลักษณะดังกล่าวนับว่าแตกต่างไปจากยุคของนายเยลต์ซิน แต่ความแตกต่างนี้กลับสร้างอำนาจบารมีให้กับปูตินว่าเป็นผู้เหมาะสมกับการเป็นผู้นำเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการสำรวจความคิดเห็นของชาวรัสเซียพบว่าผู้คนที่ชื่นชมต่อการกระทำของปูตินในกรณีนี้ถึงร้อยละ 72³⁷ ด้วยความนิยมจากกรณีนี้เองที่มีส่วนสำคัญช่วยส่งให้ปูตินสามารถชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีในสมัยแรกได้อย่างชอบธรรม

ในที่นี้ขอตั้งข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับท่าทีของปูตินก่อนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดี โดยปูตินพยายามเชื่อมโยงตัวของเขาเองเข้ากับแนวคิดชาตินิยมเพื่อสร้างอำนาจบารมีให้ตนเอง โดยใช้แนวคิดชาตินิยมเกี่ยวกับการสร้างรัสเซียให้กลับมาเป็นมหาอำนาจ ในถ้อยแถลงของปูตินหลายครั้งที่พยายามแสดงให้เห็นว่าตนเองจะเป็นผู้นำพารัสเซียคืนสู่การเป็นมหาอำนาจของโลกอีกครั้งจนมีการเปรียบเทียบปูตินกับพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (Louis XIV) ตัวอย่างที่ชัดเจนมากที่สุดปรากฏอยู่ในหนังสือที่มีชื่อว่า “รัสเซียบนปลายทางของสหัสวรรษที่ 3

³⁵ มานะ ผุยเจริญ, รัสเซียยุคปูติน, หน้า 57.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 58.

³⁷ Michael Mcfaul, "Russia Under Putin: One Step Forward, Two Steps Back," Journal of Democracy 11 (July 2000): 22.

(Russia on the Brink of the Third Millennium)³⁸ ซึ่งปูตินเป็นผู้เขียนคำรับรองในหนังสือเล่มนี้ ปูตินพยายามสื่อสารผ่านข้อความในหลายจุดเพื่อสร้างอำนาจบารมีให้ตนเองว่าเป็นผู้ที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำประเทศ เช่น "เรากำลังจะสูญเสียตัวตนในฐานะชาติที่มีความสามารถและเคยประสบความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่...รัสเซียเคยเป็นประเทศมหาอำนาจและยังคงจะเป็นประเทศมหาอำนาจต่อไป...รัสเซียจำเป็นต้องเป็นรัฐที่มีอำนาจเข้มแข็งและจะต้องมีให้ได้...ผมได้จัดเตรียมไว้แล้วว่ามืออะไรบ้างที่จะทำให้สำเร็จได้"

เมื่อพิจารณาภูมิหลังที่ผ่านมาแล้วพบว่าภูมิหลังต่างๆ ที่ผ่านมามีช่วยประกอบสร้างเป็นภาพลักษณ์ในแง่อำนาจบารมีให้ปูตินเป็นบุคคลที่มีลักษณะพิเศษ ทั้งบุคลิกรักพวกพ้อง ตัดสินใจอย่างเด็ดขาดเมื่อมีสภาวะวิกฤติ นำความคิดชาตินิยมมาใช้สร้างภาวะผู้นำ ภูมิหลังในแง่อำนาจบารมีนี้เองจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทดแทนโครงสร้างโอกาสทางการเมืองในแง่ภูมิหลังครอบครัวซึ่งไม่เอื้อปูตินขึ้นสู่การบริหารประเทศกลับกลายเป็นระบอบปูตินที่ครองอำนาจได้อย่างมั่นคงมีความชอบธรรมจากสังคมรองรับ

4.3 การเริ่มต้นชีวิตทางการเมืองและการขึ้นสู่ผู้บริหารประเทศ

ผู้นำประเทศทั้งหลายมีทั้งที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งโดยปราศจากประสบการณ์ทางการเมืองและก็มีจำนวนไม่น้อยที่ขึ้นดำรงตำแหน่งจากการสังสมประสบการณ์ทางการเมืองมาอย่างยาวนาน ประสบการณ์ทางการเมืองนี้เองที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำสามารถต่อรอง ต่อสู้ และต่อต้านเกมทางการเมืองที่จะเข้ามาแทรกแซงการบริหารในหลายๆ รูปแบบ รวมถึงประสบการณ์ทางการเมืองอาจช่วยเสริมสร้างระบอบการปกครองที่ผู้นำสร้างขึ้นมาให้มีความเข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับ สอดคล้องกับโครงสร้างทางสังคมที่ดำรงอยู่

ทักซิณ ชินวัตร และวลาดิเมียร์ ปูติน ต่างมีประสบการณ์ในทางการเมืองก่อนจะขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำของฝ่ายบริหารทั้งสิ้น ทักซิณผ่านประสบการณ์ทางการเมืองในตำแหน่งรัฐมนตรีหัวหน้าพรรคการเมือง รองนายกรัฐมนตรี ก่อนจะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่ง 5 ปี 7 เดือน ในด้านของปูตินประสบการณ์ทางการเมืองนับได้ว่าเริ่มจากการเมืองในระดับฐานราก กล่าวคือ การเมืองท้องถิ่นที่เมืองเลนินกราด จนได้เข้ามาเกี่ยวพันกับการเมืองที่ศูนย์ กลางอำนาจที่กรุงมอสโก จากนั้นได้ขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รักษาการตำแหน่งประธานาธิบดี จนได้เป็นประธานาธิบดีถึงสองสมัยเป็นเวลา 8 ปี และกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งตามลำดับ

³⁸ Peter Truscott, *Putin's Progress: A biography of Russia's enigmatic President, Vladimir Putin*, pp.122-127.

ประสบการณ์ทางการเมืองของอดีตผู้นำประเทศทั้งสองจะเป็นภูมิหลัง หรือพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความชอบธรรมให้กับการเข้าสู่อำนาจของระบอบทักษิณและปุดิน โดยจะได้แสดงรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การขึ้นสู่อำนาจนายกรัฐมนตรีของทักษิณ

ทักษิณเริ่มเข้าสู่เวทีทางการเมืองด้วยการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ระหว่างวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537-10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 ต่อจากนั้นเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่ชื่อว่า “พรรคพลังธรรม” ระหว่างวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2538- 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 หลังจากนั้นดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ระหว่างวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2538-14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 และเป็นรองนายกรัฐมนตรีอีกครั้งระหว่างวันที่ 15 สิงหาคม-14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ภายหลังจากได้ก่อตั้งพรรคไทยรักไทย และเป็นหัวหน้าพรรคไทยรักไทยในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2541³⁹ ประสบการณ์ทางการเมืองผ่านการดำรงตำแหน่งต่างๆ แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้นๆ แต่นับว่าทักษิณสามารถสามารถสร้างความโดดเด่นจนเป็นที่จับตามองและเรียกความสนใจกับสาธารณะได้ แม้ผลงานหรือนโยบายจะสำเร็จได้ยาก แต่เป็นจุดเริ่มของกระแสความนิยม ความชื่นชอบ และเป็นช่องทางในการสร้างความชอบธรรม จนในที่สุดส่งผลให้การเลือกตั้งทั่วไปที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2544 ปรากฏว่าพรรคไทยรักไทยได้รับเสียงข้างมากทำให้ทักษิณ ชินวัตร ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 จนครบวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี และชนะการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2548 เป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัยจนถึง 19 กันยายน พ.ศ. 2549

ทักษิณดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ตามคำชักชวนของพลตรีจำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรมในขณะนั้น ผลงานที่ถือว่าสร้างความโดดเด่นให้ทักษิณในการดำรงตำแหน่งได้มากคือ “นโยบายเศรษฐกิจนगरเมือง” และกระบวนการจัดทำหนังสือเดินทางในรูปแบบใหม่ที่รวดเร็วและสะดวกกว่าเดิม⁴⁰ เมื่อเป็นหัวหน้าพรรคพลังธรรมทักษิณได้ปรับแนวคิดของพรรคใหม่จากการเน้นคุณธรรม ขยายมาสู่ภาพของการแข่งขันในระดับโลก โดยทักษิณใช้ประเด็นการนำประเทศไทยไปสู่การแข่งขันระดับโลกเพื่อหาเสียงให้พรรค การเข้าดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา รับผิดชอบดูแลงานด้านการจราจร โดยประกาศว่าจะแก้ไขปัญหาการจราจรของ

³⁹ วีรพล จ้อยทองมูล, นิคม ชาวเรือ และคณะ, ประวัติ/สุนทรพจน์ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีคนที่ 23 (กรุงเทพฯ: ลุ่มเจ้าพระยา, 2544), หน้า 237.

⁴⁰ อธิวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์, เส้นทางชีวิต พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร, หน้า 35.

กรุงเทพฯ ให้ได้ภายใน 6 เดือน⁴¹ นับว่าเป็นการดึงดูดความสนใจของสาธารณะชนให้มาอยู่ที่ตัว
ของทักษิณได้เป็นอย่างดี จากนั้นการดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีครั้งที่สองในรัฐบาลพลเอก
ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งเป็นช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น ภายหลังจากเหตุการณ์การตัดสินใจลาออกจาก
ตำแหน่งหัวหน้าพรรคพลังธรรมของทักษิณ เพื่อแสดงความรับผิดชอบที่พรรคได้รับการเลือกตั้ง
เพียงที่นั่งเดียวในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2538 เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สร้างให้เกิดกระแสทางสังคมใน
แง่ของการมีความรับผิดชอบต่อทางการเมือง ประสบการณ์ทางการเมืองในแต่ละตำแหน่งของทักษิณ
นับว่าสร้างโอกาสและช่องทางให้ทักษิณสามารถอ้างอิงเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการขึ้นสู่
การบริหารประเทศทั้งจากแนวคิด นโยบาย และการปฏิบัติ ที่สามารถดึงดูดความสนใจจากประชาชน
ได้เป็นอย่างดี

ต่อมาทักษิณได้ก่อตั้งพรรคการเมืองที่มีชื่อว่า “พรรคไทยรักไทย” จากกระแสความสนใจ
ของสาธารณะ หรือจากการดำเนินการและสร้างพรรคการเมืองในแนวทางใหม่ หรือจากลักษณะ
บางอย่างที่โครงสร้างทางสังคมตอบรับ ได้ประกอบกันเป็นผลให้การเลือกตั้งทั่วไปที่มีขึ้นในปี พ.ศ.
2544 พรรคไทยรักไทยได้รับคะแนนเสียงมาเป็นอันดับหนึ่งโดยได้รับคะแนนเสียงจากระบบแบ่ง
เขต 200 ที่นั่ง และระบบบัญชีรายชื่อ 48 ที่นั่ง รวมแล้วมีจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 248 คน
ที่ห่างจากพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งมีจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 128 คน ที่ตามมาเป็นอันดับ
สอง ทักษิณในฐานะหัวหน้าพรรคไทยรักไทยขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีพรรคร่วม
รัฐบาลคือ พรรคชาติไทยที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 41 คน และพรรคความหวังใหม่ที่มี
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 36 คน แต่ภายหลังจากได้มีการควมรวมพรรคที่ได้รับการเลือกตั้งให้เข้ามา
เป็นส่วนหนึ่งของพรรคไทยรักไทยไม่ว่าจะเป็นพรรคความหวังใหม่ พรรคชาติพัฒนา พรรคเสรี
ธรรม⁴² ด้วยคะแนนเสียงที่เข้มแข็งทำให้ทักษิณมีเสถียรภาพสูงสร้างความชอบธรรมจนอยู่ใน
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครบวาระ 4 ปี

การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่สองของทักษิณ มาจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ.
2548 พรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ด้วย
จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 375 คน ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
96 คน พรรคชาติไทยและพรรคมหาชนมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 26 และ 3 คน
ตามลำดับ⁴³ แต่การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสมัยที่ 2 รัฐบาลโดยเฉพาะตัวผู้นำอย่างทักษิณ

⁴¹ Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, *Thaksin: The Business of Politics in Thailand*, p.63.

⁴² นิยม รัฐอมฤต, “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ใน *การเมืองการปกครองไทยในรอบ 60 ปี*
แห่งการครองสิริราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, นรมิตี เศรษฐบุตร, บรรณาธิการ (นนทบุรี: สถาบัน
พระปกเกล้า, 2549), หน้า 89.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

ต้องเผชิญกับการถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่โปร่งใสเป็นอย่างมาก จนต้องมีการประกาศยุบสภาและจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ถึง 2 ครั้ง การเลือกตั้งครั้งแรกในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 พรรคประชาธิปัตย์ ชาติไทย และมหาชน ไม่ลงสมัครแข่งขัน อีกทั้งในเวลาต่อมาศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้การเลือกตั้งในครั้งแรกไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญมีผลเป็นโมฆะ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้มีการประกาศให้มีการเลือกตั้งครั้งที่สองในเดือนตุลาคมพ.ศ. 2549 แต่ได้มีการปฏิบัติโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ทำให้ไม่มีการเลือกตั้งในครั้งที่สองจนเป็นเหตุให้ทักษิณพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

4.3.2 การขึ้นสู่ตำแหน่งประธานาธิบดีของปูติน

ในช่วงก่อนหน้าที่ปูตินจะขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับงานการเมืองอยู่ก่อนแล้วในฐานะเจ้าหน้าที่ระดับสูงตามหน่วยงานทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นสำนักประธานาธิบดี ศูนย์รักษาความสงบภายใน ปูตินไม่ได้ผ่านการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และไม่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกทั้งยังไม่เคยได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีประจำกระทรวงต่างๆ วลาดิเมียร์ ปูติน เริ่มเข้าสู่การเมืองอย่างชัดเจนเมื่อได้รับการแต่งตั้งจากอดีตประธานาธิบดีเยลต์ซินให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยผ่านการรับรองจากรัฐสภาในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2542 และรักษาการตำแหน่งประธานาธิบดีหลังจากเยลต์ซินลาออกในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2542⁴⁴ ดังนั้นภูมิหลัง ประสบการณ์ และผลงานทางการเมืองของปูตินจึงปรากฏต่อสาธารณชนน้อยมาก

การรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรักษาการตำแหน่งประธานาธิบดีของปูตินในช่วงระยะเวลาประมาณ 7 เดือนนับว่าดึงดูดความสนใจจากประชาชนมาได้ไม่น้อย ทั้งจากการปรับนโยบายที่มีต่อกองกำลังเซเชเนีย การเป็นผู้บริหารประเทศในช่วงเศรษฐกิจโลกเติบโต และเชื้อเพลิงซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญในประเทศมีราคาสูงขึ้นมีผลให้เศรษฐกิจรัสเซียขยายตัวอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้วยความสามารถหรือปัจจัยหนุนเสริมอย่างใดก็ตามได้ทำให้ผลงานการบริหารของปูตินในฐานะนายกรัฐมนตรีโดดเด่นขึ้นมามากพอที่จะกลายเป็นความชอบธรรมให้ปูตินขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ปูตินเข้าสู่ตำแหน่งประธานาธิบดีหลังจากการเลือกตั้งในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2543 โดยปูตินลงสมัครในนามอิสระสามารถชนะการเลือกตั้งได้ในรอบแรกด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 53 ตามมาด้วยนายชูกานอฟ (Zyuganov) หัวหน้าพรรคคอมมิวนิสต์ ได้คะแนนเสียงร้อยละ

⁴⁴ Lilia Shevtsova, *Putin's Russia* (Washington, D.C.:Carnegie Endowment for International Peace, 2005), pp.31-43.

ละ 29.2 นายยาฟลินสกี (Yavlinsky) ได้คะแนนเสียงร้อยละ 5.8 นายตุลียเอฟ (Tuleyev) ได้คะแนนร้อยละ 2.95 นายวลาดีมีร์ ชีรินอฟสกี (Vladimir Zhirinovskiy) ได้คะแนนเสียงร้อยละ 2.7 นายคอนสแตนติน ทิตอฟ (Constantin Titov) ได้คะแนนเสียงร้อยละ 1.47 และผู้สมัครอื่นๆ ซึ่งได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละ 1⁴⁵ จากผลการเลือกตั้งที่ปูตินสามารถชนะการเลือกตั้งได้ในรอบแรก อีกทั้งผลคะแนนยังห่างจากคู่แข่งจำนวนมาก นับว่าเป็นการรับรองอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมให้ปูตินในการบริหารประเทศได้อย่างเป็นปกติ นอกจากนี้ปูตินยังสามารถรวบรวมการสนับสนุนจากพรรคการเมืองต่างๆ ที่อยู่ในรัฐสภาได้อีกจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นพรรคเอกภาพ (Unity) ซึ่งเป็นพรรคเสียงข้างมากในสภา กลุ่มตัวแทนประชาชน (People's Deputy) พรรคปิตุภูมิ-มรดกรัสเซีย (Fatherland and All-Russia) กลุ่มภูมิภาครัสเซีย (Russian Regions) พรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democrats) จากการสนับสนุนของพรรคการเมืองเหล่านี้รวมถึงผู้สมัครอิสระบางคนทำให้ปูติน ครองเสียงในสภาได้ 296 จาก 450 เสียง⁴⁶ ทำให้การบริหารประเทศของปูตินมีเสถียรภาพสูง แม้จะถูกวิจารณ์การทำงานว่าเป็นเผด็จการทางอำนาจก็ตาม

ปูตินดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในสมัยที่ 2 จากผลการเลือกตั้งในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 ทั้งผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีและการรวบรวมเสียงสนับสนุนในสภาทำให้ปูตินมีเสถียรภาพและสร้างความชอบธรรมในการบริหารประเทศมากขึ้นกว่าในสมัยแรก โดยผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีปูตินได้รับคะแนนเสียงถึงร้อยละ 71.3 นายนิโคลัย คฮารีโตนอฟ (Nikolai Kharitonov) ตัวแทนจากพรรคคอมมิวนิสต์ได้รับคะแนนเสียงร้อยละ 13.7 นายเซอร์เกย์ กลาเซียฟ (Sergei Glaziev) ได้รับคะแนนเสียงร้อยละ 4.1 นางอิรีนา คฮาคามาตา (Irina Khakamada) ได้คะแนนเสียงร้อยละ 3.8 นายอาเลียก มาลูชกิน (Oleg Malyshkin) ได้คะแนนเสียงร้อยละ 2 และนายเซอร์เกย์ มีโรนอฟ (Sergei Mironov) ได้คะแนนเสียงร้อยละ 0.7⁴⁷ นอกจากนี้พรรคการเมืองที่เคยสนับสนุนปูตินในสมัยแรกยังร่วมเป็นพันธมิตรสนับสนุนปูตินต่อ อีกทั้งพรรคสหรัสเซีย (United Russia) ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวบรวมพรรคเอกภาพและกลุ่มทางการเมืองต่างๆ ได้รับคะแนนเสียงเพิ่มขึ้นทำให้ปูตินรวบรวมเสียงในสภาได้ถึง 319 เสียง⁴⁸ จาก 450 เสียง ด้วยเสถียรภาพตามหลักการเสียงข้างมากทำให้ปูตินอยู่ในตำแหน่งประธานาธิบดีอย่างชอบธรรมจนครบวาระสมัยที่ 2 ทั้งยังได้ผลักดันนโยบาย กฎหมาย และรูปแบบการปกครองขึ้นมาใหม่หลายประการ

⁴⁵ Ibid., p.75.

⁴⁶ Ibid., p.47.

⁴⁷ Michael Mcfaul and Nikolai Petrv, "What The Elections Tell Us," *Journal of Democracy* 15 (July 2004): 22.

⁴⁸ Ibid.

ปูตินนอกจากตำแหน่งประธานาธิบดีในปี พ.ศ. 2551 โดยไม่ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ตนเองสามารถดำรงตำแหน่งต่อไปได้อีกเป็นสมัยที่ 3 ตามที่มีการคาดการณ์ แต่อย่างไรก็ตาม ปูตินถูกแต่งตั้งให้เข้าร่วมรัฐบาลปัจจุบันในฐานะนายกรัฐมนตรี ซึ่งถูกวิจารณ์ว่าดูจะมีอำนาจเหนือประธานาธิบดีคนปัจจุบันอย่างนายดิมิทรี เมดเวเดฟ (Demitri Medvedev) แม้จะไม่ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแต่การวนเวียนอยู่ในศูนย์กลางอำนาจรัฐของปูตินอย่างยาวนานและต่อเนื่องย่อมบ่งบอกถึงการผูกขาดอำนาจ และนำไปสู่การรวบอำนาจบริหารได้เป็นอย่างดี

4.4 บทสรุป

เมื่อพิจารณาการเกิดขึ้นของระบอบทักษิณและปูตินตามกรอบคิดเรื่องอำนาจความชอบธรรม สามารถสรุปความและสังเคราะห์ความเหมือนความต่างอันมีนัยสำคัญที่เชื่อมโยงต่อการสร้างฐานความชอบธรรมให้กับการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองรวมถึงการบริหารหรือการปกครองของทั้งสองได้ดังนี้

ประการแรก ทักษิณและปูตินต่างมีประสบการณ์ในระบบราชการทั้งคู่ การเรียนรู้ในข้อกำหนดกฎหมาย ความรู้ในเชิงเทคนิคของระบบราชการ ความคุ้นเคยกับระบบการทำงาน ย่อมเป็นช่องทางให้ทั้งสองนำไปใช้เป็นฐานทางอำนาจในมิติของกฎหมายและเหตุผลโดยโครงสร้างทางสังคมของไทยและรัสเซียมักยอมรับอำนาจในมิตินี้ได้ง่ายยิ่งเป็นการเพิ่มความชอบธรรมในแก่ระบอบทักษิณและปูติน ทั้งนี้ปูตินอาจมีความได้เปรียบมากกว่าทักษิณในแง่ที่ว่าปูตินมีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบราชการที่หลากหลาย ทำให้การใช้อำนาจในมิติของกฎหมายเพื่อควบคุมระบบราชการในระดับต่างๆ ปูตินอาจมีความเหนือกว่า

ประการที่สอง ในแง่อำนาจบารมีโครงสร้างทางสังคมของไทยและรัสเซียตอบสนองต่ออำนาจในมิตินี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะภูมิหลังของปูตินและทักษิณที่ถูกถ่ายทอดเรื่องราวในแง่อำนาจบารมีอยู่มากยิ่งเป็นการเพิ่มความชอบธรรมให้แก่ทักษิณ ปูติน และตัวระบอบ โดยเรื่องราวในแง่อำนาจบารมีที่ถูกถ่ายทอดดำเนินไปในลักษณะที่ใกล้เคียงกันกล่าวคือ เป็นเด็กธรรมดาที่ไม่ตั้งใจเรียนในตอนต้น แต่มีสติปัญญาดี เมื่อตั้งใจจึงทำให้ประสบความสำเร็จทางการศึกษาในระดับสูง ความแตกต่างประการสำคัญในด้านอำนาจบารมีระหว่างทักษิณและปูตินคือ ทักษิณออกจากระบบราชการแล้วเข้าสู่วงการธุรกิจ และสามารถประสบความสำเร็จทางธุรกิจเป็นนักธุรกิจชั้นนำได้ การมีพื้นฐานจากนักธุรกิจและมีทรัพย์สินจำนวนมากจึงเป็นฐานทางอำนาจบารมีที่ใช้ในการดำเนินการทางการเมืองของทักษิณ ซึ่งมีความแตกต่างจากปูตินด้วยเหตุว่าปูตินไม่ได้เข้าสู่วงการธุรกิจและครอบครองทรัพย์สินจำนวนมากเหมือนทักษิณฐานทางอำนาจบารมีที่ใช้ในการดำเนินการทางการเมืองที่สำคัญของปูตินจึงปรากฏในลักษณะความรักพวกพ้องและสร้าง

เครือข่ายของคนใกล้ชิดแทน รวมถึงถูกถ่ายทอดในลักษณะของรูปแบบการทำงานที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กรอำนาจรัฐต่างๆ ทั้งอุปนิสัยกล้าตัดสินใจในช่วงที่ประเทศมีเหตุการณ์วิกฤติ การสร้างความคิดชาตินิยมเพื่อสร้างความเหมาะสมในการเป็นผู้นำ

ประการที่สาม การขึ้นสู่ตำแหน่งสูงสุดในฝ่ายบริหารของทักษิณและปูติน ดำเนินไปในลักษณะที่ใกล้เคียงอีกเช่นกัน เพราะทั้งคู่ต่างมาจากการเลือกตั้งและเป็นการเลือกตั้งที่ทั้งคู่ได้รับคะแนนเสียงข้างมาก ตลอดจนมีเสียงสนับสนุนในรัฐสภาจำนวนมากจนทำให้มีเสถียรภาพทางการเมืองที่เข้มแข็ง ความแตกต่างอยู่ตรงที่ปูตินไม่เคยผ่านงานการเมืองในระดับรัฐมนตรี และรองนายกรัฐมนตรีเหมือนกับทักษิณ ข้อแตกต่างนี้อาจส่งผลต่อการยอมรับตัวตนในระยะแรกของผู้ไม่เคยผ่านงานการเมืองได้ อีกทั้งปูตินยังไม่ได้สังกัดพรรคหรือเป็นหัวหน้าพรรคอย่างชัดเจนในเชิงนิตินัยเหมือนกับทักษิณ ข้อแตกต่างนี้เป็นผลมาจากความแตกต่างของระบบเลือกตั้งที่ 2 ประเทศเลือกใช้ (พิจารณาในบทต่อไป) ซึ่งเมื่อพิจารณาจากกรณีของปูตินแล้วพบว่าความแตกต่างนั้นไม่ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญประการใดต่อการครองอำนาจ

ประการที่สี่ การออกจากอำนาจของทักษิณและปูตินมีความแตกต่างกัน โดยทักษิณออกจากอำนาจนายกรัฐมนตรีด้วยการถูกปฏิวัติ ในขณะที่ปูตินออกจากอำนาจประธานาธิบดีตามหลักเกณฑ์ของระบบการเมืองปกติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่สามารถอยู่ในเวทีการเมืองต่อได้ด้วยการเป็นนายกรัฐมนตรี

ที่กล่าวมาคงทำให้เห็นว่าความชอบธรรมของระบอบทักษิณและปูตินไม่ได้เกิดขึ้นเพียงแค่ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง หากแต่ประกอบสร้างอำนาจความชอบธรรมโดยอิงอยู่กับพื้นฐานโครงสร้างทางสังคมที่ดำรงอยู่ จากภูมิหลังประสบการณ์ที่ผ่านมาของทักษิณและปูตินในฐานะผู้นำของระบอบ ที่สำคัญคือผลการเลือกตั้งในลักษณะเสียงข้างมากเด็ดขาดกลายเป็นเครื่องอีกส่วนหนึ่งที่ใช้ยืนยันอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมของระบอบทักษิณและปูติน การสร้างอำนาจอันชอบธรรมได้หลายมิตินี้เองที่เป็นปัจจัยรองรับให้ระบอบทักษิณและปูตินไม่เปราะบาง แต่มีความมั่นคงพอที่จะสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าได้ และถึงแม้การเข้าสู่อำนาจ การอยู่ในอำนาจ และการใช้อำนาจของระบอบทักษิณและปูตินจะชอบธรรมด้วยหลักการ แต่การใช้อำนาจบางลักษณะที่เป็นการสร้างผลประโยชน์ส่วนตัว รวมถึงใช้อำนาจเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ ย่อมทำให้เกิดความถดถอยทางประชาธิปไตยตามมา โดยจะกล่าวถึงในบทต่อไป

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบภูมิหลังของทักษิณและปูติน

ประเด็น	ภูมิหลังของทักษิณ	ภูมิหลังของปูติน
1. ความเป็นมา	<ul style="list-style-type: none"> - ต้นตระกูลเป็นคนจีนอพยพ - ทายาทรุ่นที่ 2 เริ่มมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ - ทายาทรุ่นที่ 3 สถานะทางเศรษฐกิจประสบปัญหา แต่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับทางการเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้นตระกูลเป็นทาสติดที่ดิน - ทายาทรุ่นที่ 2 มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี - ทายาทรุ่นที่ 3 มีสถานะที่ยากลำบาก
2. ความชอบธรรมในเชิงอำนาจทางกฎหมายและเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ในระบบราชการตำรวจ 14 ปี 	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ในระบบราชการสายลับ 16 ปี - ทำงานที่เทศบาลนครเซนต์ปีเตอร์เบิร์ก - ทำงานที่สำนักประธานาธิบดี - ทำงานที่หน่วยงานรักษาความสงบภายในประเทศและหน่วยงานความมั่นคง
3. ความชอบธรรมในเชิงอำนาจบารมี	<ul style="list-style-type: none"> - ถูกถ่ายทอดผ่านภูมิหลังทางการศึกษา - ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ - การสร้างสายสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ถูกถ่ายทอดผ่านภูมิหลังทางการศึกษา - มีอุปนิสัยรักพวกพ้อง - สามารถตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาดในภาวะวิกฤติ - ใช้กระแสชาตินิยม
4. การขึ้นสู่อำนาจบริหารสูงสุด	<ul style="list-style-type: none"> - เคยดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคการเมือง - เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี - เคยดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี - ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจากการเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงเป็นจำนวนมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - เคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี - เคยรักษาการตำแหน่งประธานาธิบดี - ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีจากการเลือกตั้งโดยได้รับคะแนนเสียงเป็นจำนวนมาก